

Két évtizede parancsnoki poszton

Tóth Imre határőr őrnagy húsz éve irányítja az egyik határőr alegységet. Előjárótól hallottuk, hogy a katonák kiképzésében gazdag tapasztalatokkal rendelkező parancsnok vezetésével a szakaszok, rajok és egységek minden évben „kiváló” — vagy „jó” szinten teljesítik a szocialista verseny követelményeit. Két évtizeden át sok szakasz, s több ezer határőr kiváló, vagy élenjáró lett az alegységénél.

A parancsnok a katonák kiképzés irányításához szükséges gyakorlati tapasztalatokkal együtt a követelmény szerinti elméleti felkészültséggel is rendelkezik. A katonai és politikai iskolák elvégzése mellett folyamatosan foglalkozik önképzésével is. A pedagógiai, pszichológiai, katonai szakirodalom áll érdeklődésének középpontjában. De rend-

szívesen olvas szépirodalmat is.

Az alegység irányításához szükséges katonai, politikai, pedagógiai — és más ismeretekkel rendelkező parancsnok eredményesen végzi az alárendeltségében dolgozó hivatásos, és sorozott katonák kiképzését, oktatását és nevelését. A sorozott állományú szakasz- és rajparancsnokokat folyamatosan készít fel az újabb — és újabb feladatokra. A szorgalmasan végzett felkészítési munka eredménye, hogy az alegységénél valamennyi alparancsnok jól érti teendőit, s a katonák formálásában a szocialista pedagógiai elveket és módszereket eredményesítik.

A feladatok végrehajtásának gondos megszervezése, az alparancsnokok meghatározott teendőinek folya-

matos segítése, ellenőrzése és számonkérése az évek során biztosította az alegység magas fokú fegyelmét, a rendkívüli események megelőzését. Amikor Tóth Imre határőr őrnagy munkájáról érdeklődtünk, megtudtuk azt is, hogy a kiváló parancsnok a magasabb egység hivatásos állománya körében, meg a lakóközösségben is köztiszteletben álló személyiség. Az alegység tisztviselői, élenjáró parancsnokai ugyanis évek óta párt- és tanácsstületi tagtisztségeket is betölt. E megbízatásait is példamutatóan végzi.

A kiváló alegységparancsnok szabad idejében — az olvasáson kívül — vadászik, kertészkedik. S parancsnoki munkája mellett így folytatja egyéni életét a jövőben is.

Gazsó Béla

A Kisteleki-alapítvány

Három éve, 1975 márciusában levelet kaptam Szántó Lászlónétól Budapestről. Kézbe került Szeged irodalmi emlékhelyei című könyvem, és benne örömmel, meglepetéssel olvastam édesapjáról, „a már-már alig ismert nevű költőről” azt a megemlékezést, amelyet a Maros u. 39/A számú hajdani lakóházán ma is látható domborműves emléktábla kapcsán Kisteleki Ede írta. Idéztem benne azt a verset is, amelyben az utca lakója a Maros utca régi hangulatát öröklötte meg:

*Mintha egy fatörzs volna
ide metszve,
A padokon kívül pipálgatunk
leste.*

Szántó Lászlóné Kisteleki Anikó elhatározta, hogy édesapja emlékére Szeged javára alapítványt tesz. Tanácsomra a más támogatást nem élvező helyismereti kutatásokat kívánja adományával hathatós ösztönzéssel fölrendíteni. Annak a városnak mélyebb ismeretét óhajtja ezzel szolgálni, amely édesapjának három évtizeden át otthont, írói és költői kibontakozásához kedvező légkört teremtett, s amelyet Kisteleki Ede újságírói tollával maga is szolgált.

Ki volt Kisteleki Ede?

A Szeged történetéhez elválaszthatatlanul kapcsolódó Kisteleken született 1861-ben. A Kisteleki Ede utca 3. sz. szülőházát szintén emléktábla jelzi. Középiskolai tanulmányait a szegedi „kegyesskolában”, a piaristák gimnáziumában végezte. Részt vett az 1879-i árvizmentési munkálataiban. A pesti egyetemen jogot, majd bölcsészettudományt hallgatott, és tanári vizsgát tett. Kedves tanítványa volt Gyulai Pálnak, lakótársa Reviczky Gyulának, barátja Vajda Jánosnak, Bródy Sándornak. Újságírói pályáját a fővárosban kezdte a Magyar Újságnál, majd a Pesti Hírlap és a Pesti Napló munkatársa volt. Szülőföldjére 1890-ben tért vissza, először a Szegedi Híradó munkatársa lett, majd 1891. április 1-én belépett a Szegedi Napló szerkesztőségébe. Tömörkény és Móra lapjánál dolgozott ettől kezdve 1920-ig, amikor nyugdíjba ment, és Budapestre költözött. Ott élt 1931-ben bekövetkezett haláláig.

A Szegedi Naplónak hamarosan főmunkatársa, majd a felelős szerkesztők állandó helyettese lett. E minőségében 1910-ben és 1911-ben két ízben is egy ideig ő szerkesztette a lapot. Ebben az időben, Móra Ferenc és Ju-

hász Gyula föllépése előtt ő volt Szegeden „a költő”. Cikkeiben a város közéletét és szellemi fejlődését szolgálta. A Dugonics Társaság 1894-ben választotta tagjai közé. Ugyanebben az évben indult Szeged első irodalmi folyóirata, a Magyar Alföld; alapítója és első szerkesztője Kisteleki volt. Verselt a szegedi lapokon kívül a Vasárnapi Ujság, A Hét és az Új Idők rendszeresen közölte.

Első kötete *Költemények* címmel 1888-ban még Budapestre jelent meg. Elbeszélései Szegeden 1894-ben Szabad ég alatt, 1900-ban Vándorúton címmel. További művei mind Szegeden láttak napvilágot: A reporter (költői elbeszélés, 1898), Könyörgések könyve (versek, 1902), Feltámadunk (versek, 1903), Földön és az égen (versek, 1911). 1916-ban a Dugonics Társaság kiadásában jelent meg válogatott verseinek gyűjteménye *Költő az Isten udvarában* címmel, Sík Sándor előszavával, Rubinyi Mózes bevezető tanulmányával. Születésének századik évfordulóján a Magyarországi 1961. november 26-i számában a kitűnő kritikus, az azóta elhunyt B. Nagy László írt róla A hárság költője címmel tárgyaló, érdemeit és korlátait egyaránt híven megrajzoló emlékezést.

Költészetének méltatói mély emberséget, emberszeretetet emlelték ki. Móra Ferenc ezt írta róla: „A legsebbe hangokat ott üti meg, ahol áhítata az emberiséget kapcsolja össze tolsztojszeretben.” Sík Sándor így jellemezte: „Költészete — mint a költő egész emberi egyénisége — közvetlen, tiszta és tiszta. Arról beszél, ami minden ember lelkében él, a leggyorsabbban is, és úgy beszél, ahogyan az egyszerű, jó embernek az ajkára toúl a szó, keresetlenül, mesterkedés nélkül, szívhez szóló közvetlenséggel; felmelegszik tőle az ember szíve.” B. Nagy László szerint „lezárdja volt egy nagy múltú irodalmi korszaknak, sereg-hajtója a magyar művészet egy jelentékeny nemzedékének”. „Nem volt újtó, forradalmár a szónak sem tartalmi, sem formai vonatkozásában.” De a népi-nemzeti költői iskola rokonszenves képviselője.

Hosszabb jogi huzavona után az elmúlt napokban megtörtént az alapítványi levél aláírása. Ennek értelmében Szántó Lászlóné „Kisteleki Ede pályáját” ala-

pított. Az alapítvány összeget, 250 000 Ft-ot a Somogyi könyvtár kezeli. Kamataiból két évenként egy első, két második és egy harmadik díj osztható ki. A díjak első kiosztására 1981. május 14-én, a névadó halálának 50. évfordulóján kerül sor; utána két évenként mindig május 14-én.

A pályadíjakat pályázati művek beküldésével lehet nyerni. A pályázatokat az alapító kívánsága szerinti összetételű bíráló bizottság írja ki és bírálja el. A pályázatok jellegesei, a díjak odaítélése titkos szavazással történik. Amennyiben egy pályázati kiírás alkalmával nincs elegendő díjazható pályamű, a következő díjkiosztáskor a fennmaradó összeg is kiadható. A bizottság egy-egy tagjának vagy elnökének lemondása, Szegedről való távozása vagy elhalálása esetén a bizottság önmagát — a főügyeleti szerv, azaz Szeged megyei városi tanács elnöke javaslata alapján — titkos szavazással egészíti ki. Szavazategyenlőség esetén is a főügyeleti szerv — a tanácselnök képviselőletében a művelődésügyi osztály — dönt.

A Kisteleki-alapítvány bíráló bizottsága, ún. kuratóriuma a közeli napokban kiírja az 1981-ben kiosztásra kerülő pályadíjak javasolt tételeit. A pályázat egyszerűsített monográfiájának előtanulmányait szolgálja.

Péter László

Ellenőrzik a természetet Tengertől folyóig

Kazahsztánban a szovjet meteorológusok megfigyelő lokátorok hosszú láncát építették ki a Kaszpi-tengertől az Irtis folyóig. Segítségével a földi megfigyelőállomásoktól 200–300 kilométerre lévő felhőképződményeket is könnyen tanulmányozhatják. A rádiolokátorok megállapítják a felhők sűrűségét, jellegét és haladási irányát. Ezek az adatok már megkönnyítik az időjárás előrejelzését a mezőgazdaságilag fejlett területeken, a fontos közlekedési útvonalak mentén és a nagy építkezések területén.

A népgazdaság szempontjából kivételesen fontos helyet foglal a lokátorok sorában az, amelyet egy új város, Sevcsenko mellett állítottak fel. A Kaszpi-tengeri Mangiszlak félsziget mellett ugyanis több száz kilométeres pusztát húzódik, amelyen több mint 330 000 karakul juh legel, sok ezernyi ló és teve keresi táplálékát. Itt gyakran előfordul erős szél, vagy porvihar, amely veszélyt jelent az állatok számára. Ez a lokátor teszi lehetővé, hogy a pásztorok időben értesüljenek a közeledő veszedelemről.

Hulló levél, sárga levél...

Emlékezés Dankó Pistára

2. Egy alkalommal egy szlovák író járt Szegeden, s az iránt érdeklődött, ugyan ki is az a Dankó Pista...?

Elmondták, hogy az egyetlen cigány, akinek szobrot emelt az utókor. S vajon méltán? Hiszen nagy szó volt ez annak idején. A királyhoz carrarai márványba foglalt törekény alakja mellett egy barnabőrű muzsikusként emléket állítani. Elvégre ő is király volt — a nóták királya. Ezt a jelzót pedig már kortársai, köztük a rokonlelkű Dóczy József is használták vele kapcsolatban. Cigánynak szobrot az úri Magyarországon, hol csak egyféle cigányt ismertek, a kávéházakban a „füstöst”, a „romát”, mint a daridók dirigensét? Még hozzá olyan városban, mely mint mondtuk, nem igen pártfogolta életében.

Volt olyan földije is, ki nem átalította kijelenteni, hogy olyan bővében volnánk a szobroknak, miszerint cigánynak is jut?

Dankó Pista nem olyan cigány volt, akit egyszerűen el lehetett hantolni s napirendre térni fölőtte. Bár megpróbálták ezt az utóbbit. Iparkodtak „tárgyilagosan ítélni” fölőtte, mondván, csak olyan nótaszerző volt ő, akár a többi, szerencsés órában szülte divatos nótáit, melyek a futótűz gyorsaságával terjedtek s a „legközelebbi más nótát felkapó divat” el is hantolta őket.

Egyik kritikusa (Kereszty István az Ethnográfia 1903. 7. számában) hivatalosan megpróbálta a jóslatot, hogy egy, legföljebb két utcát nótája lesz a maradandó, a többire felejtés vár...

Manapság is hangzanak el vélemények pro és kontra Dankó művészetéről. Népiünk azonban réges régen eldöntötte a vitát. S téved az, aki az ő muzsikájában csak az „igazi népiesség főlébe kerekedett, a cigánymuzsika népieskedő illuzionizmusát” látja. Menjünk csak ki a falvakba, bárhol az országban, nézzük meg, hallgassuk meg a parasztmuzsikások milyen dalokat játszanak, vagy menjünk ki az ország határára, a talpasok földjén a Tisza-partjára, vagy délebbre, a Maros partjára, figyeljük meg, milyen dalfoszlányokat hoz át a víz, — bizonyly ott lesz köztük a cigánypóetánk is...

De ha nem akarunk messzire menni, elegendő, ha a rádióműsor programját föl-lapozzuk.

Külön könyvre valót sorolhatnánk fel azokból az elismerő bírálatokból, melyek nótaköltőnknek akár életében, akár halála után illették. S nem is akármilyen frásokból, olyanokból, is, akik a magyar toll leghivatottabb képviselői voltak.

Juhász Gyula írja:

...egy cigány, aki szobrot muzsikált ki magának: páratlan dicsőség ez az egész világon... áldott művész

volt, nábobja a magyar dal-kincsnek, gazdag szegénységünk egyik legigazibb és legkedvesebb megvilágosítója. O csakugyan tudta, értette és gyakorolta a valódi boszorkánytudományt, amelyre ma nagyobb szükségünk van, mint valaha... (1928)

Tudatosan megérezte ezt maga a nótaköltő is. Már a századfordulón, amikor, ide-haza megtörtént vele a csoda a csengődi buckák között, ahol birtokot (?) vásárolhatott magának keresményéből.

Itt került közel Kisköröshöz, imádozt költője szülőhelyéhez. Nyolc holdnyi bucka jutott neki, melyen szőlő is volt, kicsiny présházal, s ami a legfontosabb: egy elhagyott szögletében pusztai vadrozsbokorral. A szokásnak eleget téve, meg kellett hívnia áldomásra a környék gazdáit. El is jöttek azok.

Esteledett. A hangulat emelkedőben volt, a gazdák rágyújtottak a nótákra. Az O nótára...

Az O nótát énekelték még akkor is, messze a pusztában, mikor visszaindult Kiskörös felé.

Könny gördült végig az arcán... Tudta, hogy a napja lemenőben van már, de a dalokat, mint a hulló sárga leveleket viszi majd szerte széjjel a szél... el fognak jutni az ő szívéből a nép szájára, s az majd a saját szívébe zárja azokat...

(Folytatjuk.)

Csongor Győző

„Sárga” kérdések

Húsz éve alakult Szegeden a Tömörkény István Üdültársulat, közismert nevén a Sárga üdülőközösség. Ez a nagykorúság abból derül ki, hogy a levél aláíró utóttal pécseten ott díszlel: 1958. A levélben az intéző bizottság (továbbiakban IB) arra kéri fel a tagot, hogy április 18-ig tagdíj címén utaljon át 300 forintot. Későbbi befizetés esetén 50 forint kezelési költséget számít fel az IB.

Ez az 50 forint indította el a tag töprengését. Tulajdonképpen milyen jogon szankcionál az IB? S az 50 forintot milyen külön kezeléssel indokolja? Továbbá az 50 forintok a kezelőt illetik, vagy a költségvetésben közös célokat szolgálnak?

Az IB-t nem a tagnak kellett volna valahol, valamikor választania? Ha igen, miért

nem kérték fel erre is? Ha az IB valahol, valamikor létrejött, született, termelt, akkor kikből áll? Akikből áll, hogyhogy nem fedik fel in-kognitójukat — akár levél-aláírással is, de még inkább évenként legalább egy tagertekezleten — azok előtt, akiknek címét csak a tagdíjbefizetés esedékességekor veszik elő?

Az IB — mint minden egyesület, társulat, társaság, szövetség — miért nem számol el a tagok pénzével esetenként? Miért nem terjeszti a tagok elé a következő évi célkitűzéseket, gazdálkodási terveket? Az IB-t, a tagok érdekében végzett, valószínűleg anyagilag is elismert munkáját ki, vagy milyen szerv ellenőrzi, ha már a tagoknak erre nincs módjuk? Egyáltalán: az IB-t, s az általa alkalmazott dolgozókat nem a tagok fizetik? A tag miért nem tudhatja, hogy — ugyan nem nagy összegű — évenkénti hozzájárulását érdekében, társal érdekében hasznosítják-e?

Az IB arra gondol talán, hogy a mintegy 8–10 éve volt küldöttértekezlet — amelynek küldöttéit ugyan csak nem választották meg a tagok — pótolja a tagsági kapcsolatokat, képviseli a tagok akaratát, elképzeléseit? A tag miért nem tudja, hogy ki az öt képviselő küldött? A küldött ugyancsak miért nem tudja, kik azok a

tagok, akiket képvisel? A tag miért nem tudja továbbá, hogy az IB-hez mikor, hol fordulhat problémáival, javaslataival? Miért nem ismerteteti meg az alkalmazott dolgozókat úgy is, hogy kitől milyen ügyek intézését várhatja el a tag?

A tagnak miért nincs birtokában valamilyen szabályzat — amelyet ma már minden valamire való kör, társulat, társaság köteles készítenie, tagjaival jóváhagyatni?

A tagnak miért nem jut tudomására, hogy ez az általa nem választott, nem ismert IB mit határoz róla és társairól, ha egyáltalán hoz határozatokat? S ha igen, azok megvalósításához az IB miért nem kéri a tagok segítségét, közreműködését?

Meg azután: az IB miért nem szervezi a tagokat például a Tíz órát Szegedért-mozgalomban? Talán nem férne rá a „Sárgára” a társadalmi összefogás a Tisza áradása előtt, s különösen az áradás utáni kollektív rendcsinálásban, az üdülőtérület üdülőtérlettel tételében?

Mennyi kérdés fakadhat még a tag töprengéséből, ha nem csupán a bosszantó 50 forintos „fenyegetésből” indul ki? Mert a tag ünnepeit szeretné a most 20 éve alakult, s vele együtt már több száz tagból álló társulatot úgy, hogy azt minden tekintetben a magáénak is érezze.

Kondorosi János

Szanatórium

A Zailiszkai Alatau-hegy-idejűleg több mint ezer be-ség lábánál megkezdtek a teget fogadhat. Az „egészség kazahsztáni balneológiai szanatórium építését. A viz-több mint 20 szanatórium-gyógyászati intézmény egy-ből áll.